

Katalogtekst til Gerda Thune Andersens udstilling 'Værk og værksted II' i Munkeruphus 17. september- 5. november 2017.

Fra mimesis til konceptkunst

Gerda Thune Andersen blev født i 1932, og den 29. august 2017 fyldte hun 85 år. Det er den direkte anledning til udstillingen *Værk og værksted II* i det naturskønt beliggende Munkeruphus. Men det er ikke den eneste grund til den aktuelle soloudstilling. På trods af sin relativt høje alder, er Gerda Thune Andersen vitalt til stede i samtidskunsten og har leveret vigtige, nybrydende bidrag til dansk kunsthistorie i slutningen af det 20. og begyndelsen af det 21. århundrede. Det er derfor i det hele taget relevant at kaste lys på hendes oeuvre.

Men lad os indlede med en præsentation: Gerda Thune Andersen gik på Det Kongelige Danske Kunstakademi i 1954-59, hvor hun modtog undervisning af billedhuggerne og professorerne Gottfred Eickhoff, Johannes Bjerg, Einar Utzon Franck og Mogens Bøggild. I 1957 havde hun en vigtig afstikker til Paris, hvor hun havde billedhuggeren Marcel Gimond på L'Academie Supérieure des Beaux Arts som professor. Han var en mere moderne billedhugger end hendes naturalistiske danske professorer og var inspireret af bl.a. Aristide Maillol, Auguste Rodin og også af ægyptisk skulpturkunst. Han gav Gerda Thune Andersen en ny opfattelse af skulpturens potentielle universalitet.

Gerda Thune Andersen er den fødte billedhugger. Allerede fra barnsben var hun klar over, at hun skulle skabe kunst med hænderne. Hun fik en sikker formsans med sig i dåbsgave, og hun kunne ikke lade være med hele tiden at skabe noget ud af intet – med leret som det formbare og elastiske materiale. Hun mestrer den klassiske billedhuggerkunst, og hun har mange vellignende portrætbuster på samvittigheden. Disse mimetiske værker, der er stærkt virkelighedsefterlignende – blev hun skolet i på Det Kongelige Danske Kunstakademi, og denne praksis har løbet som et sidespor gennem hele hendes karriere.

Billedhugger kaldes man, når man arbejder med kunst i tre dimensioner, men egentlig er Gerda Thune Andersen skulptør, for hun hugger sjældent sine værker – denne reductive metode, hvor man successivt fjerner stenens masse ved at hugge i den for derved at forme en skulptur. Det ligger hende mere for at modellere og dermed gøre brug af den additive metode, hvor man lægger til for successivt at skabe formen. Det sker som regel i ler, hvor hun hen ad vejen og ved hjælp af lag på lag skaber en ny form. Hun ”ser med hænderne”, når hun modellerer, og leret adlyder hendes mindste vink.

Gerda Thune Andersens karriere har udviklet sig anderledes end de fleste kunstneres: Hun kender til de fjerneste egne af verden, ikke som turist, men som fastboende med hele familien, foranlediget af ægtefællen, forstmanden Nils Kjølser, der arbejdede i udlandet. Familien har boet i så forskellige lande som Sverige (1965-70), Laos (1982-85) og Kenya (1985-88) og med kortere eller længere ophold også i Syrien, Marokko og Ægypten. Derfor har Gerda Thune Andersen suget inspiration til sig fra en anderledes hverdag med andre kulturformer, ritualer og en ”eksotisk” natur. På de lange udlandsophold fik hun skærpet opmærksomheden over for det andet og de andre, og i det hele taget har hendes mange år i selvvalgt eksil givet hende en langt bredere horisont end de fleste.

Den omkringfarende tilværelse kan også spores i hendes kunst. I de første årtier, efter at hun dimitterede, var hun – som det fremgår af Gammelgaards tekst i dette katalog - især optaget af skulpturen som en samlet, tredimensional form, ofte samspillende med og inspireret af de pågældende landes særegne arkitektur. Men for 10-15 år siden udvidede hun sit felt og begyndte at lave installationer. Især opløsningen af den arkitektoniske orden interesserer hende, samtidig med at hun fik øje for samspillet mellem det randomiserede og kaotiske urbane og det mere organiserede og stabile rum, som hun udviklede i en række installationer.

Efter et ophold på Det danske Institut i Damaskus i 2004 efterfulgt af rejser til Marokko og Ægypten blev hun optaget af den arabiske kultur, hvilket ledte hende frem til flere værker, som bl.a. tematiserer flygtningestrømmene – som installationen *We are All in the Same Boat*, der var en del af gruppeudstillingen *Exile* i kunsthallen Silkeborg Bad i 2009. Her havde hun skabt et stort antal papirbåde af foldede aviser fra hele verden. De hang ned fra loftet og udgjorde en hel armada – hver og en henvisende til sit land. Ja, vi er alle i samme båd. Dette budskab, som umiddelbart kan forekomme lidt banalt, rummer en sandhed på samme måde som konstateringen, at ingen bor på en ø. For hele verden og alle lande hænger uløseligt sammen uanset grænser, kultur, etnisk baggrund og religion. Vi bor på den samme klode og deler derfor skæbne med de andre – på godt og ondt i disse klima- terror- og demokrati- krisetider. Det er det, som god kunst kan – i modsætning til eksempelvis en aviskronik eller et læserbrev: nemlig at udpege problemer gennem påvirkning af vores sanser og derigennem formidle en erkendelsesmæssig merværdi, som ord ikke kan udtrykke. God kunst rummer altid nogle ekstra dimensioner og lag og påvirker os gerne gennem underbevidstheden.

I en lang række værker har Gerda Thune Andersen sideløbende – igen på grund af sin globale baggrund – været optaget af de store, monotheistiske religioners værdimæssige sammenstød. Disse værker udspringer af hendes stadigt voksende, samfundsmæssige engagement. Det drejer sig i sagens natur om islam, kristendommen og jødedommen. Her viser hun i stærke billeder de mange fællestræk mellem religionerne. Dette træk gik igen i det emotionelt stærke værk *All Men are Brothers*, hvor hun med kunsten som argument og eksempel udkastede et muligt, universelt broderskabsforhold mellem mennesker, uanset kulturelt, etnisk eller nationalt udgangspunkt. Et fælles vilkår for os alle er, at vi skal dø.

Omtalte værk indgik i gruppeudstillingen *No Man's Land* på Rudolph Tegnens Museum i 2013. Værket handlede om at bære de døde gennem byen i et ligtog. Denne handling påhviler udelukkende mændene i den arabiske verden, da man anser kvinder for at være følelsesmæssigt skrøbelige til at stå dette igennem. Kvinderne tager derimod afsked med den døde i hjemmet, mens liget endnu ligger på gulvet på en lille forhøjning. Vi mødte så at sige den døde i intimsfæren i Gerda Thune Andersens værk. Lige før ligtøget starter, og liget skifter hænder fra den feminine intimsfære til mændenes offentlighedssfære. Værket gik i dialog med Rudolph Tegnens skulpturgruppe *De blinde fra Marrakech* (1949-50).

Gerda Thune Andersen står også bag en lang række værker til det offentlige rum. Det kendteste og mest synlige er velsagtens *Koglen* i Skagen (1993), der er blevet et vartegn i byen, hvor hun boede i en årrække, inden hun flyttede til Tibirke. Her har hun på en nedlagt industriskorsten skabt en kogleform af smukt bukkede metalplader – den ligner en blanding af en kogle og en eksotisk tårnkonstruktion. Blandt de senere værker kan nævnes de syv mindeplader i anledning af 70-året for redningen af jøderne fra Gilleleje i 1943. Værket består af syv store bronzefliser med hebraiske indskrifter og jødisk ornamentik. De er placeret rundt om i byen på syv vigtige steder, hvor de dramatiske begivenheder fandt sted.

Til slut skal nævnes Gerda Thune Andersens nyeste værker, hvor hun tager afsæt i et kvindeligt erfaringsunivers, nemlig i den adelige forsker Sophie Brahe (ca. 1559-1643). Værkerne indgik i gruppeudstillingen *Ved at se op, ser hun ned* (hen over sommeren 2017 i henholdsvis Vens Kulturhus og Kulturværftet i Helsingør). Her udstillede hun – hvilket er typisk for Gerda Thune Andersen, som med hendes egne ord ”er med på den værste” – sammen med syv meget yngre billedkunstnere. De har ved flere lejligheder optrådt

under fælles navnet *Efterkommere* og går sammen om at give opmærksomhed til kloge, ofte oversete kvinder, der har lavet trædesten for deres yngre kolleger.

I lighed med sin berømte bror Tycho Brahe forskede Sophie Brahe i astronomi og meteorologi, men også i kemi, havekunst alkymi og slægtshistorie. For kunstnerne er Sophie Brahe omdrejningspunktet for et mere omfattende projekt, hvor de synliggør andre store, men oversete kvinder, som kunstnerne i en art valgslægtskab henover århundrederne føler sig som efterkommere af. Gerda Thune Andersens værker består af en række såkaldte *armilarer* og af nogle pibekraver. En armilar er et af den tidlige astronomis typiske arbejdsredskaber, et klodelignende, astronomisk måleinstrument, som Gerda Thune Andersen har skabt fem 70 x 70 cm store parafraser af i møbelfinér, messing og aluminium. Disse luftige skulpturer med deres gyldent svungne, cirkulære orbits viser banerne, som den lille klode i midten bevæger sig ad i rummet. Amilarerne akkompagneres af tre pibekraver. De er fremstillet af silkeorganza, bly og wenchopapir og handler om tre faser i Sophie Brahes liv med tryk fra hendes adelige slægtsbog. Her er en direkte reference til den slægtsforskning, som *også* optog denne foretagsomme og begavede kvinde gennem hele livet.

Gerda Thune Andersen bor og arbejder i dag i den charmerende atelierbolig, kunstnerhuset på Haagen-Müllersvej i Tibirke. Her boede i sin tid maleren Victor Haagen-Müller (1894-1959), og her har Gerda Thune Andersen skabt sine værker i de seneste årtier. Det er det første permanente atelier, som hun har rådet over, eftersom hendes første atelier, som blev bygget i Sverige i 1960'erne, levede en omtumlet tilværelse, hvis man kan sige det om et hus. Det er altid flyttet med hende og er blevet genopført rundt om i Danmark, hvortil familien end flyttede hen, indtil de flyttede til Skagen, hvor det blev grundmuret. I dag benyttes det som skrivestue af forfatteren Jens Christian Grøndahl.

Så det er Tibirke-atelieret, som publikum nu kan opleve i Munkeruphus som en "reenactment", der udgør, hvad man kan kalde en retrospektiv udstilling - om end i skitseformat. Atelieret vises i panoramarummet på første sal - Gunnar Aagaard Andersens tidligere atelier, som hermed bliver revitaliseret, blot med en anden kunstner, hvis atelier altså her optræder som kunstværk. Her hænger opslagstavler med inspirationsmateriale, her står det store arbejdsbord samt reolerne med alle modellerne og det kreative rod, som altid hersker i et atelier, og som giver det en atmosfære af fordybelse og intenst arbejde. Alt dette er genskabt. Atelieret er for kunstneren på én gang laboratorium, tilflugtssted og arbejdsplads. I hendes "atelier", der vises sammen med andre værker i Munkeruphus, kan man flere gange i løbet af efteråret 2017 møde

den utrættelige, samfundsengagerede og nysgerrigt eksperimenterende Gerda Thune Andersen til flere artist talks.

Lisbeth Bonde er kunstkritiker og forfatter til en lang række bøger om kunst.